

FIRMA:

Rodzaj
dokumentacjiKatalog parków woj. lubelskiego
CHEŁM pow. ChełmAutorzy
opracowaniaProf. dr habil. Dominik
Fijałkowski
mgr inż. Mieczysław Kseniak

Konsultanci

-

Zleceniodawca

Urząd Wojewódzki w Lublinie
Wydział Kultury i Sztuki

Rok opracowania

1974

Miejsce przechowy-
wania niniejszego
opracowaniaWojewódzki Konserwator
Zabytków

Nr inw.

00 _____ 19

00 _____ 19

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwolężerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Mr. Inw. 132

inw. 132 dep.
BIBLIOTEKA
Zarządu Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac.-Ogrod.
Muzeum Narodowego w Warszawie
ul. Szwolężerów Nr 9, tel. 62 16 78

O P I S P A R K U

C H E Ł M K L A S Z T O R N Y

S p i s t r e ś c i

1. Strona tytułowa
2. Metryczka parku
3. Plan sytuacyjny parku
4. Opis parku
 - I. Krótka analiza historyczna
 1. Ewolucja układu przestrzennego
 2. Dawne plany
 3. Źródła do dziejów parku
 - II. Charakterystyka stanu istniejącego
 1. Układ przestrzenny
 2. Skrócona inwentaryzacja roślin
 3. Analiza stopnia zachowania układu przestrzennego
 4. Rola obiektu w krajobrazie
 - III. Wnioski dotyczące
 1. Granicy ochrony konserwatorskiej
 2. Zmiany sposobu użytkowania
 3. Zakresu renowacji
5. Mapka stanowisk i numery zdjęć fotograficznych
6. Dokumentacja fotograficzna

M E T R Y C Z K A P A R K U - O G R O D U

1 Adres: Chełm, ul. Lubelska 2 pow. Chełm woj. lubelskie

2 Nazwa parku: Park Klasztorny. Nazwa parku pochodzi od kościoła klasztornego pod wezwaniem NMP.

3 Rodzaj parku i stan Park klasztorny
jego zachowania:

4 Czas powstania: Park powstał na przełomie XVII i XVIII w. Dominującym stylem jest francuski.

5. Położenie parku: Park zlokalizowany jest na szczycie kredowego wzniesienia między ulicami Lubelską i Młodowską.

6 Powierzchnia parku: Powierzchnia około 8 ha + 10 ha parku nowozałożonego przylegającego do klasztoru (Park XXX-lecia PRL).

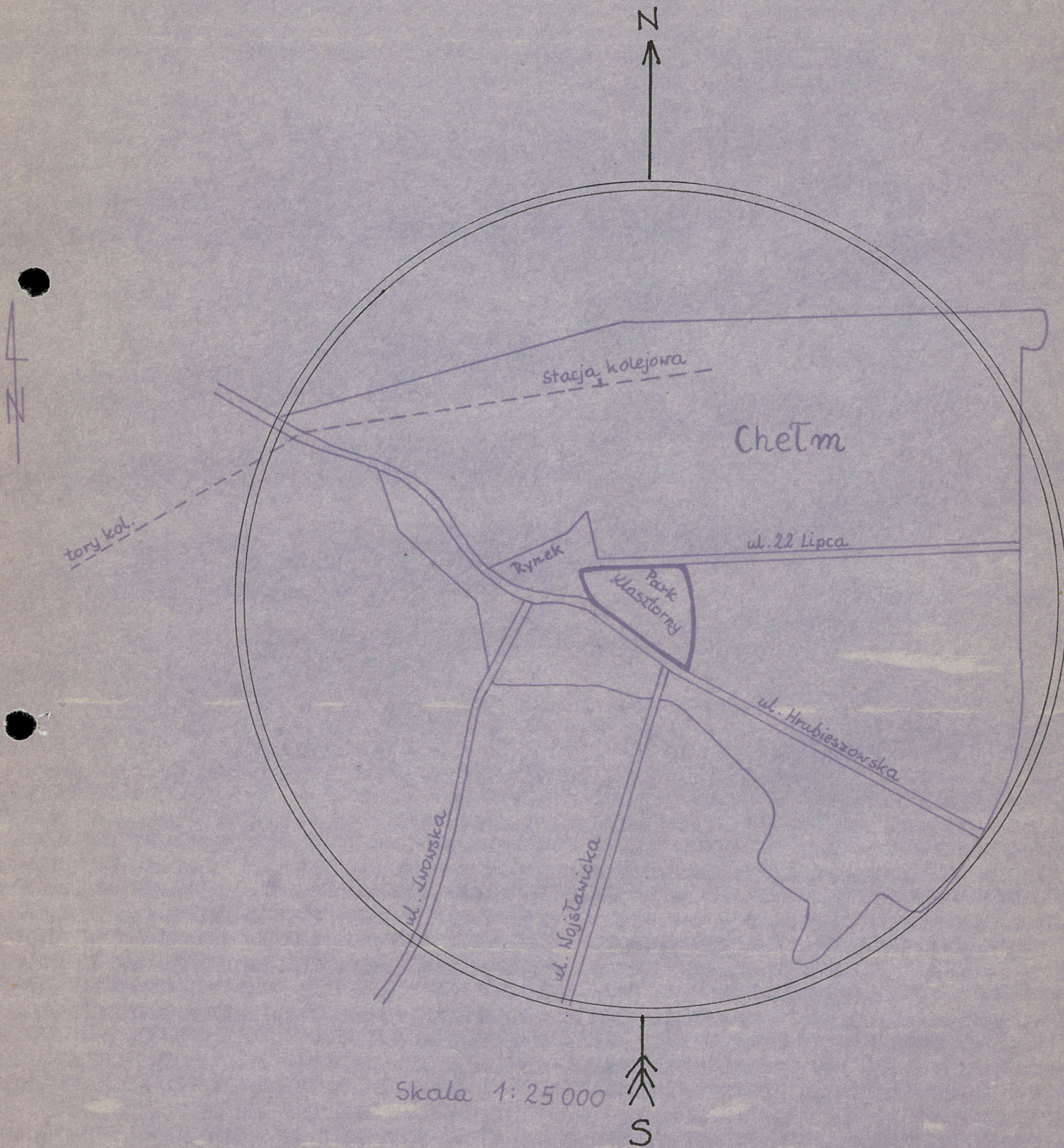
7 Użytkownik parku: Park klasztorny użytkuje parafia Chełm, a XXX-lecia PRL - Urząd Miejski w Chełmie.

8 Czy park jest w rejestrze zabytków: Park obywateli ochroną na podstawie decyzji z dnia 21 XII 1966 r. o wpisaniu do rejestru zabytków Parku w Chelmie. *rejestru zabytków Parku w Chelmie*

9 Istniejące dokumentacje: ~~Nie stwierdzono. W parku Chełm znajduje się tylko szkic sytuacyjno-piętrażowy - wysokościowy, plan realizacyjny szczegółowego zagospodarowania~~
(data autor) ~~cyjny położenia parku i kościoła w Chełmie. Plan miastowy na Górze Chełmskiej~~
~~z datą 1.5.50 1951r.~~

10 Przeprowadzone dotych- Kościół parafialny jest konserwowany na bieżąco, natomiast
czas remonty: park nie był konserwowany.

ORIENTACJA.

I Krótka analiza historyczna

1. Ewolucja układu przestrzennego

Park zbudowany został na górze kredowej noszącej nazwę Chełmu. Przy górze powstała pierwsza osada Chełma z drewnianym kościołem, założonym przez Włodzimierza². W XIII wieku wybudowano kościół murowany, który mimo dwóch pożarów przetrwał do dzisiaj. Nie ma wzmianek, aby ogród klasztorny rozwijał się pomyślnie. Dopiero na przełomie XIX i XX wieku został on poważnie poszerzony przez władze cerkiewne (Skibiński St. 1972).

2. Dawne plany

Nie odnaleziono dawnych planów parku.

3. Źródła z dziejów parku

Dane zaczerpnięto z badań własnych parku oraz od aktualnego proboszcza parafialnego w Chełmie.

II Charakterystyka stanu istniejącego

1. Układ przestrzenny

Park klasztorny obejmuje arboretum oraz budynki, na które składają się zabytkowy kościół parafialny, budynki mieszkalne i gospodarcze. Zlokalizowane są one w części wschodniej parku. Tu znajduje się też ogród warzywny na pow. około 2 ha. W części północnej występuje kilkumetrowej wysokości nasyp pokryty trawnikiem i drzewami. Skupienia drzew występują głównie w części zachodniej, północnej i południowej obiektu. Całość ogrodzona jest murem. Brak jest w parku powierzchni wodnych, a oświetlenie występuje przy głównej alei, prowadzącej od bramy wejściowej z części południowo-zachodniej

do kościoła.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin

W Parku Klasztornym rośnie około 250 drzew o średnicy ponad 30 cm. Składają się na nie następujące gatunki:

1. <i>Acer platanoides</i> - klon zwyczajny	5
2. <i>A. pseudoplatanus</i> - jawor	1
3. <i>Aesculus hippocastanum</i> - kasztanowiec zwyczajny ...	120
4. <i>Fraxinus excelsior</i> - jesion wyniosły	100
5. <i>Robinia pseudoacacia</i> - robinia akacjowa	10
6. <i>Tilia cordata</i> - lipa drobnolistna	10
7. <i>Ulmus laevis</i> - wiąz szypułkowy	2

W drzewostanie brak gatunków osobliwych pod względem dendrologicznym oraz o większych rozmiarach. Na uwagę zasługuje tylko zdrowy jesion *Fraxinus excelsior*, rosnący przy wejściu do parku. Ładnie prezentuje się też aleja kasztanowcowa położona w południowej części kościoła parafialnego.

Krzewy i drzewa młode

W parku stwierdzono 12 gatunków krzewów. Większe zwarcie mają tylko:

<i>Acer platanoides</i> - klon zwyczajny	30
<i>Caragana arborescens</i> - karagana syberyjska	1
1. <i>Evonymus europaea</i> - trzmielina europejska	1
2. <i>Lycium halimifolium</i> - kolcowój szkarłatny	110
3. <i>Larix europaea</i> - modrzew europejski	1
4. <i>Morus alba</i> - morwa biała	25
5. <i>Pirus communis</i> - grusza pospolita	6
6. <i>Prunus spinosa</i> - śliwa tarnina	3
7. <i>Prunus divaricata</i> - alyoza	5

8. <i>Rosa canina</i> - róża dzika	3
9. <i>R. rugosa</i> - róża pomarszczona	6
10. <i>Sambucus nigra</i> - dziki bez czarny	10
11. <i>Syringa vulgaris</i> - bez pospolity (lilak)	5
12. <i>Ulmus campestris</i> - wiąz pospolity	30

Runo parku jest mocno wydeptane. Stąd panującymi są odporne na przygniatanie. Są to głównie następujące rośliny:

Lolium perenne

Poa annua

Prunella vulgaris

Leontodon autumnalis

Plantago lanceolata

Poa pratensis

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego

Układ zabytkowy parku nie został zniszczony. Powstały nawet wokół obiektu mury głównie z margli kredowych. Poważnie zniszczone są one tylko od strony wschodniej Parku. Powierzchnia parku nie została uszczuplona. Ze starym parkiem powiązano - od strony wschodniej - park nowy XXX-lecia PRL. Założono w nim nowe trawniki, rabaty kwiatowe i nieco drzew oraz krzewów. Łącznie powierzchnia parkowa wynosi obecnie około 18 ha.

4. Rola obiektu w krajobrazie zurbanizowanym

Obiekt parkowy ma duże znaczenie dla miasta. Figuruje on w krajobrazie jako duża kępa wysokiej zieleni, górująca nad miastem położeniem na szczycie pogórza kredowego. Szczególnie duże znaczenie ma ta zieleń w Chełmie z uwagi na duże zapylenie powietrza przez Zakłady Cementowe w Chełmie.

III Wnioski

1. Wnioski dotyczące ochrony konserwatorskiej

Park jak również drzewa nie wymagają ochrony konserwatorskiej. Zabytkowy kościół i towarzyszące mu budynki są konserwowane na bieżąco i nie grozi im zniszczenie. Parku nie należy jednak niwelować (ma duży nasyp) ani też w inny sposób uszczuplać jego powierzchnię, gdyż grozi to między innymi silną erozją gleby.

Ściśle według autorów, występujące i w innych opracowaniach, do porównania parków przed konserwatorską

2. Ewentualne zmiany w sposobie użytkowania

Park nie wymaga zmian w sposobie użytkowania.

3. Zakres pożądanej renowacji

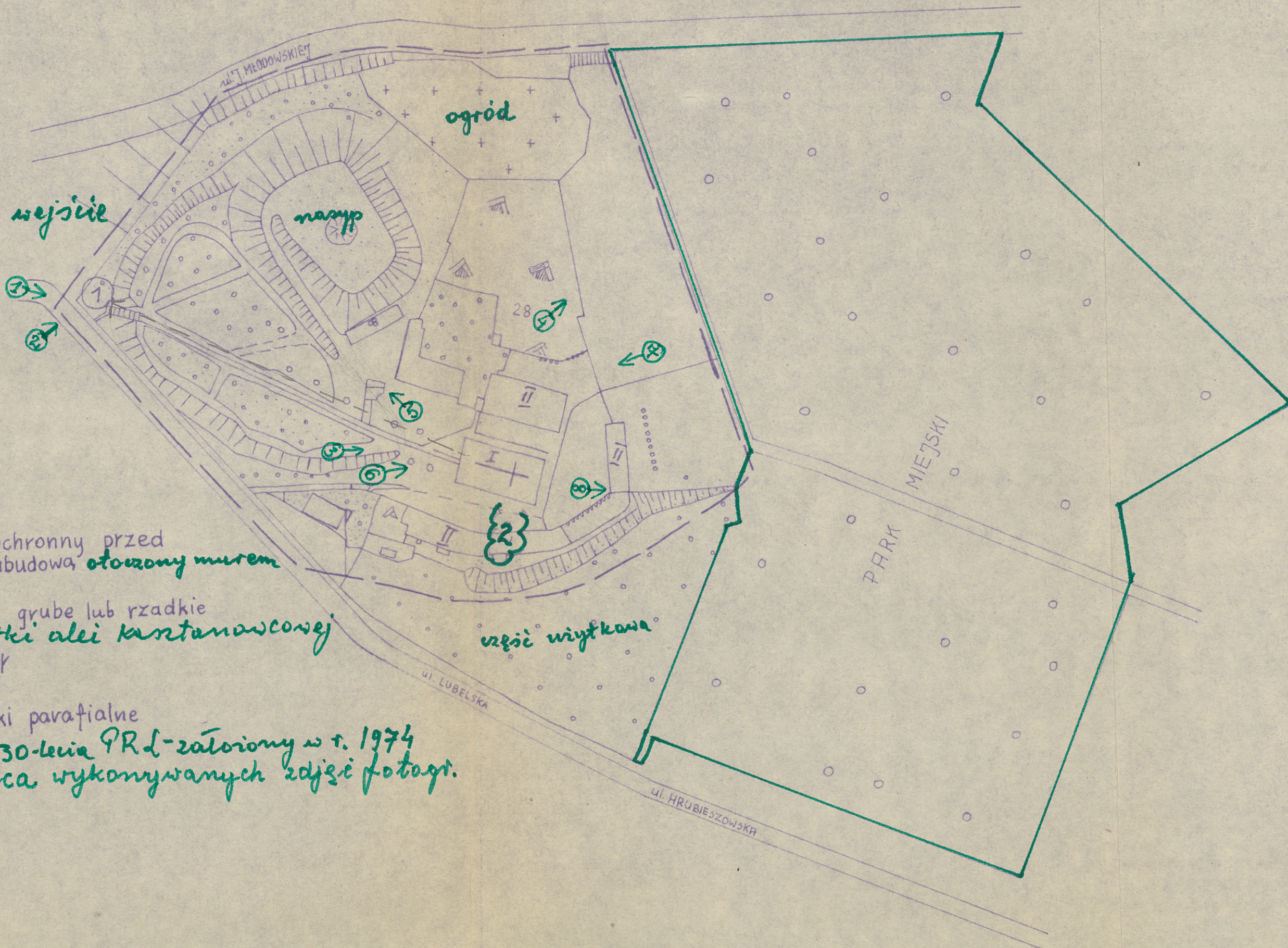
Renowacji winien być poddany stary mur otaczający kościół. W przypadku drzewostanu parkowego należałoby poddać go rekonstrukcji. Odbudowy wymagają alejki w stylu Sam drzewostan jest bardzo ubogi w gatunki i wymaga poważnych uzupełnień. Stosunki glebowe i zapylenie powietrza nie są sprzyjające dla drzew i krzewów. Należy dobrać tylko te, które znoszą zapylenie powietrza, alkaliczny odczyn gleby i suche podłoże. Z drzew iglastych dobrze może rosnąć właściwie tylko sosna czarna (*Pinus nigra*) oraz jałowiec wirginijski (*Juniperus virginiana*); z krzewów - niskie jałowce (*Juniperus sinensis*, *J. sabina*). Większy wybór można znaleźć wśród krzewów a największy wśród bylin.

Piśmiennictwo

1. Skibiński St. 1972. Stare i nowe parków chełmskich. Kurier Lubelski, 6 XI 1972.

PARK KLASZTORNY CHEŁM

skala 1:2000

teren ochronny przed zabudową otoczony murem

1, 2
23
I

drzewo grube lub rzadkie
szczątki alei karmelitańskiej
kościół

II

budynki parafialne

Park 30-lecia PRL - założony w r. 1974
Miejsca wykonywanych zdjęć fotograf.

Fot. 1. Wejście główne do parku od ul. Lubelskiej

Fot. 2. Boczny widok głównego wejścia do parku od ul. Lubelskiej

Fot.3. Fragment alei kasztanowcowej

Fot.4. Fragment starych murów okalających kościół katedralny

5.
Fot. Dzwonnica kościoła katedralnego

Fot. 6. Frontowa część kościoła katedralnego

Fot. 7. Wejście do katedry od strony nowozałożonego parku miejskiego

Fot. 8. Brama wejściowa do katedry od strony podwórza kościelnego